

ผลกระทบของการบังคับใช้โทษประหารชีวิตที่มีต่อจำเลยที่เป็นทหารหญิงตั้งครรภ์¹

กิตติทัช ไชเย็น²

โทษประหารชีวิตเป็นการลงโทษสูงสุดที่รัฐกำหนดไว้สำหรับอาชญากรรมที่มีความร้ายแรง อุกฉกรรจ์และเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม โดยการพรากไปซึ่งชีวิตของผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาแล้วมีความผิดจริง ถือเป็นการจงใจทำลายชีวิตของบุคคลโดยกระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตเป็นรูปแบบบทลงโทษที่เก่าแก่รุนแรงที่สุดที่พึงใช้เป็นบทลงโทษต่อผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรผู้ซึ่งกระทำความผิดอาญาในลักษณะดังกล่าว ตั้งแต่สมัยสังคมดั้งเดิมจวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิตคือ การกำจัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปเสียจากสังคมอย่างเด็ดขาด โดยอาศัยวิธีการฆ่าหรือวิธีการอื่นใดอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย ซึ่งมีวิธีการลงโทษประหารชีวิตและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการลงโทษจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามความมุ่งหมายแห่งการลงโทษและค่านิยมของสังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเจริญก้าวหน้าของสังคมนั้นๆ เช่น ในสมัยโรมันโบราณนิยมการประหารชีวิตด้วยการตรึงไว้กับไม้กางเขน ในสมัยกรีกโบราณนิยมการประหารชีวิตด้วยการดื่มยาพิษ ในสมัยเยอรมันโบราณนิยมการประหารชีวิต ด้วยการใช้รถม้าดึงชักลากนักโทษและขบวนถึงแก่ความตาย ในสมัยจีนโบราณนิยมการประหารชีวิตด้วยการรัดคอหรือแล่นเรือผู้กระทำความผิดเป็นชิ้น ๆ จนถึงแก่ความตาย ในสมัยยุโรปกลางใช้วิธีการประหารชีวิตผู้กระทำความผิดอย่างทารุณโหดร้ายในลักษณะต่างๆ กัน เช่น การเผาทั้งเป็น (Burning at the stake) การใช้กงล้อทับจนตาย (Breaking on the wheel) การต้มในกระทะน้ำมันที่เดือดพล่าน (Boiling in oil) การกดให้จมน้ำตาย (Drowning) การใช้ก้อนหินขว้าง จนถึงแก่ความตาย (Stoning to death) การใช้ปลอกเหล็กรัดคอจนตาย (Garrote) และการตัดศีรษะ (Beheading or Decapitation) เป็นต้น

การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษคือ การกำจัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมอย่างเด็ดขาดถาวร โดยวิธีการประหารชีวิตมีลักษณะแตกต่างกันไปแต่ละยุคแต่ละสมัย กล่าวคือ สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นใช้วิธีการประหารชีวิตหลายรูปแบบ เช่น การจูดไฟเผาทั้งเป็น การเชือดเนื้อออกเป็นชิ้น จนถึงแก่ความตาย การเอาขวานผ่าอกทั้งเป็นแล้ว แหกอกออกจากกัน การตัดศีรษะ เป็นต้น จนกระทั่งปี พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) ได้ใช้วิธีการประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะอย่างเดียวยกตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ต่อมาในปี

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ผลกระทบของการบังคับใช้โทษประหารชีวิตที่มีต่อจำเลยที่เป็นทหารหญิงตั้งครรภ์โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ.2477 ได้แก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 13 โดยได้เปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตจากการตัดศีรษะมาเป็นการเอาไปยิงเสียให้ตาย และล่าสุด ปี พ.ศ.2546 ได้เปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตจากการใช้ปืนยิงหรือยิงเข้ามาเป็นการฉีดยาหรือสารพิษให้ตายตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 16) พ.ศ.2546 อย่างไรก็ตามในส่วนกระบวนการยุติธรรมทหารและการบังคับโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาของศาลทหารนั้น ยังคงใช้วิธีเอาไปยิงเสียให้ตาย ตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 6 โดยมีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่ประการใด

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นประเทศที่ใช้หลักนิติรัฐในการปกครอง (ปกครองด้วยกฎหมาย) โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นกฎหมายที่วางแนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนและแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 อำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติในการออกกฎหมาย อำนาจบริหารในการบริหารปกครองประเทศ และอำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี และข้อพิพาทต่าง ๆ ในส่วนของการรักษาความมั่นคงนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้ทหารทำหน้าที่ในการรักษาความมั่นคง โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 52 วรรคแรก³ บัญญัติว่า “รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูตและ การข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน” ทหารตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้นก็คือ กองทัพไทย ซึ่งปัจจุบันแบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 ส่วนราชการตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 17 ได้แก่ กองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งกองทัพไทยนั้น มีทหารจำนวนมาก จึงมีการจัดลำดับชั้นการบังคับบัญชาเป็นตำแหน่งทางทหาร เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของทหารในการควบคุมหรือสั่งการใด ๆ เป็นไปตามลำดับชั้นยศทหาร เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เกิดระเบียบวินัยที่เรียกว่า “วินัยทหาร” โดยมีกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และประมวลกฎหมายอาญาทหาร ใช้บังคับแก่ทหารทุกคน

ศาลทหารเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 199⁴ โดยศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ซึ่งอำนาจพิจารณาพิพากษาดังกล่าว อยู่ในบทบัญญัติพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2458 มาตรา 13, 14, 16 กล่าวคือ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายทหาร เช่น ประมวลกฎหมายอาญาทหารและกฎหมายทหารอื่นๆ ที่มีโทษทางอาญาและมีอำนาจพิจารณาพิพากษารางบทลงโทษผู้กระทำความผิด

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 52

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 199

กฎหมายอื่นในทางอาญา เช่น ประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญา โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2457 มาตรา 16 ซึ่งศาลทหารพิจารณาตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นหลักกว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ ในขณะที่กระทำความผิด มิใช่ในขณะที่ฟ้องคดี โดยไม่คำนึงว่าผู้เสียหายเป็นใคร ผู้เสียหายจะเป็นทหารหรือพลเรือนก็มีใช้ข้อสำคัญ

(2) คดีนั้นต้องมีข้อคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2558 มาตรา 14 ซึ่งคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้ดำเนินคดีในศาลพลเรือน ตาม พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2458 มาตรา 15

ทั้งนี้ นอกจากศาลทหารมีอำนาจพิพากษาคดีอาญาแล้ว ศาลทหารมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หมายความว่าไม่ว่าจะเป็นทหารหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือบุคคลทั่วไป หากกระทำการละเมิดอำนาจศาลทหารตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30, 31, 32, 33 ศาลทหารมีอำนาจสั่งลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลทหารนั้นได้ด้วย

ผลกระทบประการแรกเป็นผลกระทบจากการที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาทหารมาตรา 6 บัญญัติให้ “ผู้ใดต้องคำพิพากษาศาลทหารให้ลงอาญาประหารชีวิต ท่านให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ดังนั้น เมื่อผู้ใดต้องคำพิพากษาศาลทหารว่ากระทำความผิดกฎหมายอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญา ให้ลงอาญาถึงประหารชีวิต จะต้องประหารชีวิตผู้นั้นโดยการเอาไปยิงเสียให้ตาย จะประหารชีวิตโดยวิธีอื่นไม่ได้ตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 6 ซึ่งวิธีการประหารชีวิตโดยการเอาไปยิงเสียให้ตาย ในทางปฏิบัติจะใช้ปืนยิงหรือที่เรียกกันว่ายิงเป้า ซึ่งก่อนวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2546 ศาลทหารและศาลยุติธรรมใช้วิธีการประหารชีวิตโดยการเอาไปยิงเสียให้ตายเหมือนกัน แต่ต่อมาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงวิธีการประหารชีวิตโดยการเอาไปยิงเสียให้ตายเพื่อให้ดำเนินการฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย แต่ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 6 ยังคงมิได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 19 การประหารชีวิตตามคำพิพากษาศาลทหาร ยังคงต้องใช้วิธีการประหารชีวิต โดยการเอาไปยิงเสียให้ตายเช่นเดิม จะใช้วิธีการประหารชีวิตโดยการฉีดยาหรือสารพิษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 ไม่ได้ จึงทำให้พลเรือนที่กระทำความผิดแม้มิใช่ทหารแต่ก็อาจถูกลงโทษประหารชีวิตดังเช่นทหารได้ซึ่งการประหารชีวิตพลเรือนด้วยการยิงเช่นเดียวกับทหารตามคำพิพากษาของศาลทหาร ซึ่งส่งผลกระทบหลายประการดังนี้

(1) กระทบต่อหลักนิติธรรม การให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาประหารชีวิตพลเรือน ถือได้ว่าขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ ที่ศาลทหารควรมีอำนาจจำกัดเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยทหาร ไม่ควรรใช้อำนาจกับพลเรือนโดยทั่วไป ซึ่งควรเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม

(2) กระทบต่อหลักสิทธิมนุษยชน การใช้วิธีประหารชีวิตด้วยการยิงซึ่งมีความโหดร้ายรุนแรง และทรมานผู้ถูกประหารมากกว่าวิธีอื่น เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอาจถือว่าเป็นการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม ขัดต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

(3) กระทบต่อความเสมอภาค การที่พลเรือนบางคนอาจถูกประหารชีวิตด้วยวิธีการยิงตามคำพิพากษาของศาลทหาร ในขณะที่พลเรือนคนอื่นถูกประหารด้วยการฉีดยาตามคำพิพากษาศาลยุติธรรม อาจเป็นการเลือกปฏิบัติและสร้างความไม่เท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม

(4) กระทบต่อภาพลักษณ์ของการลงโทษ ด้านประสิทธิภาพในการลงโทษ หากมองว่าเป้าหมายของการประหารคือการทำให้ผู้กระทำความผิดเสียชีวิตอย่างรวดเร็วและไม่ทรมาน การยิงประหารอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากอาจพลาดเป้า ต้องยิงซ้ำหลายครั้ง หรือไม่ตายในทันที ทำให้ทรมานนานกว่าวิธีอื่น

(5) ผลกระทบด้านทัศนคติของสาธารณชน การประหารด้วยการยิงเป็นวิธีที่โหดร้ายทารุณยิ่งการที่ยังมีบังคับใช้โทษประหารชีวิตด้วยการเอาไปยิงเสียให้ตายกับ พลเรือนอยู่ สะท้อนให้เห็นถึงความล้าหลังของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไม่สอดคล้องกับหลักสากลและแนวโน้มการยกเลิกโทษประหารในนานาประเทศ

ผลกระทบประการต่อมาเป็นผลกระทบจากโทษประหารชีวิตตามกฎหมายทหาร ซึ่งด้วยลักษณะเฉพาะของวิธีชีวิตทหารที่ต้องปกครองบังคับบัญชาด้วยระบบอาวุโส และต้องใช้วินัยที่เข้มงวดรุนแรง ต่างจากพลเรือนทั่วไป ทำให้ยังคงมีความจำเป็นต้องกำหนดโทษประหารชีวิตไว้ เพื่อเป็นมาตรการควบคุมให้ทหารเคารพและเกรงกลัวอำนาจบังคับบัญชาและป้องกันการก่อการกบฏหรือการละเมิดอย่างร้ายแรงที่อาจเป็นปัญหาต่อการปกครองประเทศ ภายใต้อิทธิพลและบริบทที่แตกต่างกันระหว่างทหารและพลเรือน การมีบทบัญญัติให้ประหารชีวิตในศาลทหารด้วยวิธีการยิงเป้า จึงยังมีความสำคัญและจำเป็น แต่ก็ยังคงมีประเด็นปัญหาทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชนที่ควรพิจารณา ถึงความขัดแย้งและไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญและหลักการสิทธิมนุษยชนสากล ซึ่งประเทศไทยพึงต้องให้การเคารพและปฏิบัติตามด้วย

แม้การประหารชีวิตจะยังไม่ถูกยกเลิกในประเทศไทยก็ตาม แต่กระแสสังคมโลกในปัจจุบันที่ต่อต้านการประหารชีวิตมีมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะผลักดันให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างสมบูรณ์ในอนาคต ดังนั้นการทบทวนความจำเป็นของโทษประหารชีวิตโดยการยิงเป้าในศาลทหาร รวมถึงแนวทางการลงโทษแบบอื่นที่มีความโหดร้ายทารุณน้อยกว่า และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการพิจารณา เพื่อปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีมาตรฐานที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการที่ประมวลกฎหมายอาญาทหารยังคงกำหนดให้มีการประหารชีวิตด้วยการยิงเสียให้ตายนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะและบริบทของวิธีชีวิตทหาร ดังนี้

(1) กฎหมายทหารเป็นกฎหมายพิเศษที่มุ่งบังคับใช้กับบุคคลในอำนาจศาลทหารและอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายทหาร ซึ่งภารกิจของทหารส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความมั่นคงของประเทศ และการทำสงคราม จึงต้องใช้ความรวดเร็ว รุนแรง และเด็ดขาดในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะในยามที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะวิกฤต หรือมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ดังนั้นการประหารชีวิตด้วยการยิงเสียชีวิตจึงสอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว

(2) ทหารเป็นผู้ถืออาวุธและอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ทั้งการซ้อมรบและการสู้รบจริง จึงต้องใช้อาวุธประจำกายอยู่เสมอ การประหารชีวิตด้วยการยิงเสียชีวิตจึงสอดคล้องกับภารกิจของทหารที่เกี่ยวข้องกับอาวุธอยู่แล้ว

(3) ทหารจำเป็นต้องอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นยามสงบหรือยามสงคราม การประหารชีวิตด้วยการยิงเสียชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองบังคับบัญชา เพื่อให้เกิดเอกภาพในการสั่งการและควบคุมทหารให้อยู่ในระเบียบวินัย ทั้งนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ก็ยอมรับว่าทหารมีสิทธิเสรีภาพที่อาจถูกจำกัดได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับพิเศษในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยหรือจริยธรรม

(4) ทหารมีบทบาทโดยตรงในการพิทักษ์เอกราชและความมั่นคงของชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 52 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อปกป้องสถาบันสำคัญของชาติ การประหารชีวิตโดยการยิงเสียชีวิตจึงสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ที่สำคัญของทหาร

การประหารชีวิตเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมานานในสังคม โดยเฉพาะการนำโทษประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้กับบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่ควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ดังนี้

ข้อดีของการประหารชีวิต

(1) เป็นการปกป้องและคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แสดงให้เห็นถึงความจริงจังในการลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรง

(2) กำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ตัดโอกาสไม่ให้กระทำความผิดซ้ำได้อีก และยังเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

(3) สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและครอบครัวที่ต้องการเห็นผู้กระทำผิดได้รับโทษที่สาสมกับความผิดที่ได้ก่อขึ้น เพื่อความยุติธรรมและการชดเชยทางจิตใจ

(4) ช่วยบรรเทาปัญหานักโทษล้นคุกและภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการดูแลนักโทษตลอดชีวิต

(5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า การลงโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาของศาลนั้นไม่ถือเป็นการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษที่โหดร้ายและไร้มนุษยธรรม

ข้อเสียของการประหารชีวิต

(1) ไม่ได้ช่วยลดจำนวนอาชญากรรมในสังคมลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่ได้จัดการกับสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

(2) ควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขต้นตอของปัญหาอาชญากรรม เช่น การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างโอกาสทางสังคม เพื่อลดแรงจูงใจในการกระทำผิดและทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

(3) หากเกิดความผิดพลาดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม จนมีการลงโทษประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปแล้ว จะไม่สามารถแก้ไขความผิดพลาดนั้นได้อีก ซึ่งนับเป็นความสูญเสียที่ร้ายแรงและไม่อาจยอมรับได้

(4) การประหารชีวิตขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในเรื่องการมีชีวิตอยู่ อาจถูกมองว่าเป็นการลงโทษที่โหดร้ายและไม่เปิดโอกาสให้กลับตัวเป็นคนดี

(5) อาจนำไปสู่ความเคียดแค้นและทำให้สังคมให้คุณค่ากับชีวิตมนุษย์น้อยลง ขัดแย้งกับแนวคิดเรื่องหลักมนุษยธรรม

การนำโทษประหารชีวิตมาใช้กับบุคคลในอำนาจศาลทหารจึงเป็นประเด็นที่มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ชั่งน้ำหนักระหว่างประสิทธิภาพในการรักษากฎหมาย ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และคุณค่าทางจริยธรรมของสังคม เพื่อกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อไป ทางออกที่ดีคือ ควรมุ่งแก้ไขสาเหตุของปัญหาควบคู่ไปกับการบังคับใช้โทษที่เข้มงวดและเป็นธรรม พร้อมกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีความรัดกุมและป้องกันความผิดพลาดให้มากที่สุด

ผลกระทบอีกประการหนึ่งคือ ผลกระทบด้านสิทธิเสรีภาพของทหารในครรภ์และเด็กเมื่อคลอดในเรือนจำ จากการที่ประมวลกฎหมายอาญาทหารนั้น ได้บัญญัติว่า ผู้ใดต้องคำพิพากษาศาลทหารให้ลงอาญาประหารชีวิตท่านให้เอาไปยิงเสียให้ตาย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 บัญญัติเกี่ยวกับหญิงมีครรภ์ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตว่า “คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษาจนกว่า จะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอภัยโทษ แล้วหญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอด บุตรแล้วให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต เว้นแต่เมื่อบุตรถึงแก่ความตายก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ในระหว่างสามปีนับแต่คลอดบุตร ให้หญิงนั้นเลี้ยงดูบุตรตามความเหมาะสมในสถานที่ที่สมควรแก่การเลี้ยงดู บุตรภายในเรือนจำ” เมื่อทหารหญิงตั้งครรภ์ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต จึงต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว ทหารหญิงมีครรภ์ที่ต้องโทษประหารชีวิตจะได้รับการผ่อนผันการบังคับโทษ โดยจะยังไม่ถูกประหารชีวิตในระหว่างที่ยังมีครรภ์ทหารในครรภ์เพื่อให้มารดามีโอกาสอยู่ดูแลบุตรในช่วงแรกเกิด ก่อนที่จะถูกบังคับโทษประหารในภายหลัง ทหารในครรภ์จะต้องคลอดในเรือนจำ บทบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กที่จะได้เกิดมาอย่างปลอดภัย และมีโอกาสได้รับการดูแลเบื้องต้นจากมารดา ก่อนที่มารดาจะต้องรับโทษประหาร ซึ่งในทางจริยธรรมและสิทธิมนุษยชนย่อมไม่เหมาะสมที่จะประหารชีวิตหญิง

ตั้งครรภ์ แม้จะเว้นระยะเวลาให้บุตรได้เกิดมาและอยู่กับมารดาช่วงสั้นๆ แต่สุดท้ายแล้วเด็กก็ยังคงต้องสูญเสียมารดาอยู่ดี และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและพัฒนาการของเด็กในระยะยาว

ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 1992 และให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 1992 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 1992 ซึ่งแสดงถึงพันธกรณีทางกฎหมายที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ ทั้งในด้านนโยบาย กฎหมาย และมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย ทั้งนี้ ปัจจุบันมีประเทศให้สัตยาบันแล้วเกือบทุกประเทศ

การบังคับใช้โทษประหารชีวิตต่อทารกหญิงมีครรภ์อาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อสิทธิและเสรีภาพของทารกในครรภ์และเด็กที่คลอดในเรือนจำ โดยเฉพาะสิทธิในการมีชีวิตของทารกในครรภ์ ซึ่งการประหารชีวิตหญิงตั้งครรภ์ย่อมกระทบต่อชีวิตของทารกด้วย ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจของทารก เนื่องจากการเสียชีวิตของมารดาย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและความผูกพันระหว่างแม่ลูก ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาวได้ สำหรับทารกที่คลอดและต้องเติบโตในเรือนจำจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตั้งแต่แรกเกิด โดยที่เด็กเหล่านี้มิได้กระทำความผิดใดๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิเด็กและหลักมนุษยธรรม การเติบโตในเรือนจำอาจทำให้เด็กขาดโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสังคมภายนอก ซึ่งจำเป็นต่อพัฒนาการที่สมบูรณ์ของเด็ก นอกจากนี้ เด็กที่อยู่ในเรือนจำยังอาจตกอยู่ในภาวะเปราะบาง มีความเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการถูกระทำความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การบังคับใช้โทษประหารชีวิตต่อทารกหญิงมีครรภ์มีผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อสิทธิของตัวผู้กระทำความผิด พลเรือนทั่วไป ตลอดจนทารกและเด็ก จึงควรมีการทบทวนกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อแก้ไขให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน มาตรฐานสากล และพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยผูกพันอยู่ จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จากผลกระทบด้านฐานความผิดตามกฎหมายทหาร

(1) ขกเลิกอำนาจศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของพลเรือน โดยแก้ไขกฎหมายให้พลเรือนต้องได้รับการพิจารณาคดีจากศาลยุติธรรมตามปกติเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเรือน ยกเว้นในภาวะสงครามหรือฉุกเฉินจริงๆ เท่านั้น

(2) ขกเลิกวิธีการประหารชีวิตด้วยการยิง โดยกำหนดให้ต้องใช้วิธีการฉีดยาให้ตายแทนเป็นการทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการประหารตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมหรือศาลทหาร เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ลดความโหดร้าย และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

(3) พิจารณายกเลิกโทษประหารชีวิตในทุกกรณี เนื่องจากการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม ไม่อาจแก้ไขได้หากเกิดความผิดพลาด และไม่ได้มีผลป้องกันอาชญากรรมได้จริงใน

ระยะยาว โดยอาจใช้วิธีจำคุกตลอดชีวิตแทน หรือให้อภัยโทษเปลี่ยนเป็นจำคุกในกรณีที่ผู้ต้องโทษสำนึกผิด และพร้อมกลับตัวเป็นคนดี

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ชัดเจนในการส่งตัวพลเรือนขึ้นศาลทหาร ให้ทำได้เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจริงๆ หรือกระทำผิดในเขตพื้นที่ทหารโดยแท้ มิใช่ใช้กับความผิดทั่วไป และต้องให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่พลเรือนเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม

(5) เพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของศาลทหารในการพิจารณาคดีพลเรือน เช่น ต้องมีการให้เหตุผลอย่างชัดเจนในการรับคดี ต้องเปิดการพิจารณาคดีให้สาธารณชนเข้าฟังได้ ต้องให้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลทหารต่อศาลฎีกาได้

(6) สร้างความตระหนักรู้ทางสังคมถึงปัญหาของการประหารชีวิต และความไม่เหมาะสมของการขึ้นศาลทหารของพลเรือน ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม และมาตรฐานสากล เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเสมอภาค

2. ผลกระทบด้านโทษประหารชีวิตกฎหมายอาญาทหาร

จากข้อเสนอที่ว่าในยามปกติให้ใช้วิธีการประหารชีวิตทหารด้วยการฉีดยาส่วนในยามสงครามจึงค่อยใช้วิธีการประหารด้วยการยิงเสียให้ตายนั้น อาจเป็นแนวทางที่สมเหตุสมผลและเป็นทางสายกลางในการปรับใช้โทษประหารชีวิตสำหรับทหาร โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ในยามปกติที่บ้านเมืองสงบสุข การประหารชีวิตทหารด้วยวิธีการฉีดยาเช่นเดียวกับพลเรือนทั่วไป จะมีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและแนวทางปฏิบัติสากลที่พยายามลดการใช้วิธีการประหารชีวิตที่โหดร้ายทารุณลง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างทหารและพลเรือน ทั้งยังสอดคล้องกับท่าทีของไทยที่ได้เข้าร่วมลงนามในพิธีสารยกเลิกโทษประหารชีวิตด้วย

อย่างไรก็ดี ในยามที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ก็อาจมีเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการประหารชีวิตด้วยการยิงเสียให้ตายสำหรับทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่บ้านเมืองไม่ปกติ ซึ่งต้องการความเด็ดขาด รวดเร็ว และเฉียบขาดในการปกครองบังคับบัญชา รวมถึงการควบคุมวินัยของทหารไม่ให้เสื่อมทรามลง เพราะเหตุการณ์รบหรือสู้รบย่อมต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเข้มงวดในระเบียบแบบแผนของฝ่ายทหาร ดังนั้นวิธีการประหารที่รุนแรงขึ้นอย่างการยิงเป้า จึงอาจมีความจำเป็นเพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกภาพในการบัญชาการและวินัยของทหารในยามสงคราม

การปรับใช้โทษประหารชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างทหารและพลเรือน รวมถึงระหว่างยามปกติกับยามสงครามเช่นนี้ จึงน่าจะเป็นการประนีประนอมที่เหมาะสมระหว่างประเด็นสิทธิมนุษยชนกับความจำเป็นในการปกครองบังคับบัญชากำลังพลในกองทัพ ซึ่งมีบริบทเฉพาะที่แตกต่างออกไปจากพลเรือนโดยทั่วไป

3. ผลกระทบด้านสิทธิและเสรีภาพของทารกในครรภ์และเด็กเมื่อคลอด ในเรือนจำ

เสนอให้ระงับหรือชะลอการบังคับโทษประหารชีวิตสำหรับหญิงตั้งครรภ์ โดยให้รอจนกว่าจะคลอดบุตรและเลี้ยงดูจนถึงวัยที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลจากมารดาในช่วงปฐมวัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการ หากต้องการระงับหรือชะลอการบังคับโทษประหารชีวิตสำหรับหญิงตั้งครรภ์ เพื่อให้มารดาได้เลี้ยงดูบุตรจนถึงวัยที่เหมาะสม จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิต ให้ราชทัณฑ์จัดการประหารชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น” อาจเพิ่มเติมข้อยกเว้นสำหรับกรณีนักโทษเป็นหญิงมีครรภ์ เพื่อให้สามารถเลื่อนการบังคับโทษออกไปได้

(2) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 อาจเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการดูแลนักโทษหญิงตั้งครรภ์และเด็กที่เกิดในเรือนจำ โดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

(3) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับโทษจำคุกโดยวิธีการจำกัดเสรีภาพนักโทษเด็ดขาด พ.ศ. 2561 ควรมีการปรับปรุงให้ครอบคลุมแนวทางปฏิบัติต่อนักโทษหญิงตั้งครรภ์ โดยกำหนดให้มีการระงับหรือเลื่อนการบังคับโทษประหารชีวิตออกไปจนกว่าจะพ้นช่วงเลี้ยงดูบุตร

(4) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 อาจขยายขอบเขตให้ครอบคลุมการพิจารณาคดีที่เด็กเกิดจากมารดาที่ต้องโทษประหารชีวิตด้วย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นการเฉพาะ

นอกจากการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวแล้ว ยังอาจต้องมีการออกระเบียบหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดยการแก้ไขกฎหมายนี้ต้องผ่านกระบวนการนิติบัญญัติตามขั้นตอน มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง และมีมาตรการรองรับการบังคับใช้ที่ชัดเจน เพื่อให้กฎหมายสามารถบรรลุเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิเด็กและสอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ , พิมพ์ครั้งที่ 2

(กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547), น.107-110

พิมลพรรณ ขานผล, “มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรี : ศึกษากรณีการคุ้มครองสิทธิสตรีตามกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการจัด การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550), น.23

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “สิทธิมนุษยชน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561, วารสารสิทธิปริทัศน์ หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย”, 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2564)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2458

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women